



Nro 2.

A' FELS. R. TSASZARNAK ES A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBOL.

*Rölt Bétsben Januariusnak 6-dik napján 1795.
esztendőben.*

Német Birodalom.

Két részre haj't e' világ ezen 1795 ik esztendőnek folyásáról: va' ő vélekedés ben. És a' ki mint gondokozk, a' kinek mitsoda tulajdalttya vagyon, ahoz szabja kívánságát is. A' Britanniai politikusok, pénzvaltok, kereskedők, assecuransok, c pita istak, usorások még előre ki kalkulálták számve'ő asz alaikon, hány száz, hány ezer, vagy hány milio font sterlinget nyerhetnek esztendőnkén, hogyh: Amerikának Frantziákhoz tartozot gazd'g szigeteknek birokában mied végig meg maradhatnak. De mivel azoknak még

tartások, a' hadakozásnak folytatása, és a' Britus fegyvernek Szerentséje nélkül lehetetlen, ok még most is szüntelen ezt kiáltják: *Fesztsd meg! fésztsd meg a' Frantzia patriótáit!* A' Belgák most e', majd ama részre hajtanak, és a' mint forog Szerentséjeknek kereke, akként változik kívánságoknak minémisége is. Ok is Szeretnének *par compagnie Martinique, St. Domingo, Guadeloupe, St. Eustachius*, és több Frantzia Amerikai területekben az Anglusokkal együtt sétalgatni, 's tounastól küldeni a' vert aranyat Hollándaiba; de mivel a' jelenvaló körvülállásokból előre el látták, hogy azt a' Belgiomi respubiikának romlása nélkül el nem érhetik, önnön magok is hajlandók, 's az Anglusokat is hajlandókká akarják tenni a' Frantziákkal való békességre. — A' Spanyolok, ha tsak emlékeznek is a' múlt esztendei Szerentsétlen campaniájokról, és *Navarrának, Katalóniának, 's Biskajának* kétséges ki menetelü körvülállásairól szomorkodnak. A' *Sardusok* és *Pelemontánusok* ohajtyik a' békességet. A' Réousnak jobb és bal partyán lakó Németek, a' kik leg inkább érzik a' hadakozásnak terhét, inkább akarnák *Pichegru* és *Jourdan* Frantzia vezéreket az újság levelekből, mint személlyesen esmérni. — Ellenben a' *Helvétusok* nem egy s' két, hanem 20 vagy több esztendőig kézek vólnának a' Frantzia ármádiának tábori eleséggel pénzért kedveskedni.

Az *Erlangi* újság író, szemei előtt forgatván az előtte élt harmadik collegájának réldaját, kinek a' poscriptájára a' hét esztendei háborúban, sokszori igaz mondasáért, 50 sorból álló attestatumot irattott egy jó forma kaplár által *II. Fridrik* Prussiai király, nemtsak kívánnya, nem tsak lehetősnek, és már munkában lévönek nirdeti a' békességet, hanem fel is jegyzi azokat a' tikkelyeket, a' mely lyeket a' Párisi közjóra ügyelő commissió ki készített és által adott a' Baseii congressusra küldött Frantzia követnek. — Ezen szeresztetendő békességnek punctumai között leg nevezetesebbeknek lenni mondatnak a' következők: 1) Esmérje

meg a' Német Birodalom a' Frantzia respublicá-
nak valóságát, és másoktól való nem függeset.
2. Hogyha ezt miveléndi, tehát a' Frantziák ál-
tal el foglaltatott Német tartományoknak birto-
kaiban meg fognak azoknak urai tovább is ha-
gyattatni, úgy mindazáltal, hogy ők a' Frantzia
respublicának hódollyanak, es esküdjenek meg
hivségére. — 3. A' Német Birodalomnak Frantzia
respublicával határos kerületei, ugymint, a' fel-
ső és alsó Rénusi, a' Westfáliai, Svéviai, és
Frankóniai kerületek választassanak el a' Német
Birodalomtól, 's legyenek egy különös, és mástól
senkitől nem függő respublicává, melynek valo-
ságát nemcsak meg fogja a' Frantzia respublica
esmérni, hanem annak allandóságáért is mindenkor
kélz lelzen felelni. — 4. Valamint ezen újonnan
fel állítatandó respublicának, úgy a' Német Bi-
rodalomnak is örökös békességet, és állandó tse-
dösséget igir a' Frantzia respublica. — *Ezeket
úgy írom a' mint vettem, és sem semmit el nem
vettem belőlök, sem hozzájok semmit nem tettem.*

Miként gondolkozzanak némelly Német Bi-
rodalombeli fejedelmek a' hadakozásnak folyta-
tásáról és békességről, nyilván ki tettik a' Pala-
tinausi Választó Fejedelemnek azon maga meg
hatalmazásából, melyet a' múlt hónapnak 5 ikén
Regenspurgi közönséges gyűlésben, maga biz-
tosan átta ki jelentetett. Eanek nevezetesebb tzi-
kelyei ezek: 1) Egyedül a' békesség által mene-
kednelik ki a' Német Birodalom a' jelenvaló ve-
szedelemből; következésképen ezen kérdésre: *bé-
kességet kelletik e' csinálni avagy nem?* affirmative,
az az, álatásképen kelletik a' Német-Birodalom-
nak felelni. — 2) Mivel a' Frantzia nemzet is el
fáradt a' pusztító hadakozásnak súlyos terhe alatt,
könnyen réa fog állani az el foglaltatott Német-
Birodalombeli tartományoknak vissza adására, és
a' revolutió által, Lotharingiai és Alsátziai örök-
ségeikre nézve meg károsítatott fejedelmeknek
okozott kárnak ki pótolására, tsak hogy esmér-
tessen meg a' Frantzia respublicának valósága,

szabadtsága, és mástól való nem függése. 3) Egy *Imperii Placitum* által kérettesen meg ő Császári Felsége, hogy a' Fels. Prullziai királlyal, mint szövetségesével égyetemben méltoztassanak, a' naponként mind inkább inkább öregbedő pusztításnak végét szakasztani, és azon végre, minél előbb lehet, fegyver szünést csinálni, és mind addig, míg a' békesség tökéletesen helyre álland, a' Német Birodalomnak védelmezésére, hadi seregeit táborba hagyni (a). — 4) Lúzen fegyver szünésnek ideje alatt kellene annakutánna, a' *Westfáliai békességnek*, és az *Imperialis Wahlcapitulationnak* út mutatása szérent értekezni, és tanátskozni a' szereztetendő békességnek módjáról (b). — 5) A' békességnek szereztetése vé-

(a) *Imperii Placitum*nak, nemtől Reichsgutachtennek neveztetik, a' Német-Birodalombeli három Collegiumnak, u. m. a' Clerusnak, a' hertzegeknek, és imperialis várasoknak a' Császárnak föl teteleire, a' Regenspurgi közönséges gyűlésben adott feleleteik és magok meg határozása, mely minekutánna ratifikáltatik, az az jóvá hagyattatik a' Császár által, *Ordinum Imperii decretum*nak, az az, a' N. Birodalombeli Rendek végzése-
nek neveztetik.

(b) *Imperialis capitulatio*, világosabban, *lex de Imperatoris futuri potestate lata*, egy olly fundamentomos törvénye a' Német Birodalomnak, a' mellyet a' Választó fejedelmek a' Birodalomnak képeben ki készítenek, és a' mellyre köteles az újonnan választott Római király meg esküdni, és hittel kötelezni magát arra, hogy ő, egész uralkodása alatt, azon capitulatiónak tizikkelyeihez jogja magát és tselekedeteit szabni. Ezen capitulatiónak fundamentomos tizikkelyei pedig ezek: 1) hogy ő

get, úgy gondolkozik ő választó hertzege, hogy ezen kérdésre nevez: α) *Kivel kellett békességet zsinálni?* semmi nehézsége nem lehet ő Császári Felségének. Mint a' Német Birodalom kormá-nyának törvényes részese meg fogja maga bizto-sainak engedni, hogy ezek azokkal traktálhassan-nak a' hadakozásról és békességről, a' kiket a' Frantzia fő kormány szék ezen vegre fog ki ren-delni és küldeni. — β) *Azon átadályoknak, a' mellyek a' békességnek helyére nézve támadhat-nának, el távoztatására, leg jobb leszzen Helve-tziának egyik valamellyik kantonját választani.* — γ) *Ezen szereztetendő békességnek tárgyai pedig következők lehetnek:*

- a) Esmértessen meg a' Frantzia respublikának valósága.
- b) Hogy a' Német-Birodalom előbbi, valosá-gában való meg maradásáról, nem és határja-niak messzebb való ki terjesztéséről szorgal-matoskodik, és így soha sem fogja a' Fran-tzia respublikának belső dolgaiba magát be-avatni.
- c) Adja vissza a' Frantzia respublika a' Német-Birodalomnak el foglaltatott tartományait.
- d) Tegye vissza azon állapotba, mellyben volt a' hadakozás előtt.
- e) Esmérje meg a' Westfáliai békességet a' Né-met-Birodalom fundamentomos törvényének lenni.

mind törvény által be vétetett vallást, mind a' Német birodalmat tellyes tehetsége szerént fogja védelmezni. 2) Az Imperiumnak consti-tutiójat fen tartya, 's által nem hágja. 3) A' N. Birodalombeli Rendeket ősi jussaikban meg tartya s. a' t.

- f) Botsátkozzon, a' több, mind újabb, mind ré-
gibb nemzéssegekre nézve, barátságos alkuba.
- g) Illendő módon pótollyá ki a' sok Birodalom-
beli statusoknak és jobbágyoknak okozta-
tott kárt, és a' tőlök ki farsattatott hadi
adót.

A' Moguntziai V. Fejedelmnek békességet
tártyazó feltételét csak nem minden N. Birodal-
ombeli statusok helybe hagyják, és a' békességre
voxoltak. — Ellenben a' Hannóverai Választó
Fejedelem, a' ki most az Angiai király, erre azt
felelte, hogy még most még csak szót sem
lehetne a' békességről tenni, és hogy az illeten
békességes propositiónak tételére nem a' Mogun-
tziai Val. Fejedelmnek, hanem a' Császárnak
legven jussa, melly kifogásra azt mondotta a'
Moguntziai követ, hogy ő a' jövő gyűlésben
meg fogna felelni.

BCU Cluj / *Hadi Történetek* / Cluj

Azt írja leg közelebb *Albert Saxóniai her-
tze*g *H-jdelbergi* fő quáriélyabol, a' Fels. udvari
hadi Kantzellariának, hogy a' *Moguntz*it oszto-
lahi akaró Frantziák, egy olly fo di erosseget kez-
dettek *Bretzenhejm* előtt tsinálni, a' mellyet hogyha
tökéletességre vihettek volna, bizonyossan aral-
mára lehettek volna Moguntzianak. — Arra való
nézve szükségesnek lenni ítélte a' nevezett város-
nak mostani kormányozója, *Leu Cs. K. Generál*
Majór, azon erősségnek széillyel rontatására egyné-
hány száz gyalóg és lovas katonát, és 200 mun-
kást ki küldeni *Báró Aufsz*ez és *Gróf Alkaini Ge-
nerálok* vezérlése alatt. Környülálíasossan le
írja *Albert* hertzege ezen hadi történetet; de mi-
vel kevesen talátsatnak *Érd. Ovasóim* közül,
a' kik *Moguntziának* környékéit válojában esmér-
nék, és a' kik a' hadi fortificatioban jártasok vol-
nának: szükségtelennek lenni tartom azokat az
készületeket és rendeléseket szórúl szóra elő be-

üzelleni, a' mellyek ezen történetet meg előzik vala. Elég legyen egy két szóval meg mondani, hogy *Neu General Major* itten is szerentséssen véghez vitte ízándékát, lerontatta az ellenség földi erősségét, ki üzette *Bretzenhajmból* őket; következésképpen bátor meg nem akadályoztathatja is őket egézilen ostromló foglatosságaikban, de még is nagyon késelteti munkájokat. — Az ezen történetben jelen volt Cs. K. hadi tisztek közül mások felett meg különböztették magokat *Gómetz Obester*, *Krauz Ingenieur kapitány*, *Bubna* és *Lázár* fő hadnagyok a' *Petegrini* regementéből. Rézünkrol egy ember holt meg, 2 kapott sebet, és kettő téveiyedett el. A' *Frantziák* közül, mind *Bretzenhajmban*, mind az el foglatatott sántzban sokan meg ölettettek, 3 ember pedig el foglatatott.

Dec. 22-ikén bőszzút akartak állani a' *Frantziák* az az előtt való napon rajtok esett szerentsétlenségért, hirtelen a' *Rénuson* lévő kő hid mellett lévő földi várunkra rohantak, ki is nyomták onnan katonáinkat; hanem a' szomszéd erősségekben lévő ágyúk futásra indították ökemeiket, holott 40 holt, és sebbe esett embert hagytanak a' tsata piatzon. — Azomban, a' mint egygy *Német Birodalombéli* közönséges levél beszéli, még is lehet töök tartani, kiváltkeppen már most, a' midön a' *Manhejmi* erősségeket is el vették, és a' *Rénuson* úszkaló jég darabok is akadályára lehetnek a' *Prussiai* armádiának a' vizen való általmenetelben, hogy ha a' szükség segítségeket kívánándja.

Frigyes Belgyiom.

Pichegrü *Frantzia* fő vezér *Bréda* alá érkezven, anyira környül vétette azt seregeivel, hogy senki se oda bé, sem onnan ki nem jöhet. — Ugy hallatik, hogy minden *Geldriai* városok védelmező állapotaiba fognak tétetni. — — A' miől-

ta szerentsétlenek vótak a' Frantziák a' *Wad* vizen való által menetelben, azo tatól fogva semmi probát nem tettek, ha'sik már most, a' mind n a' kemény tel is kedvezni láttatik fel tételknek, ismét újabb próbát nem telznek. Azomban szünzeien épink a' batteriákat *St. André* erősségével által ellenben, a' mint az által szökött katonák beszélik, 6ily fel tétellel, hogy azokról másár agyúkkal lövöldözhessék azt, és hogyha vagy özve rontásában, vagy el vételeben szerentsések lehetnének, által moynycenek a nevezett vizen. — *Higából* iratik, hogy az Amerikai szabad sta úsoknak ottan mulató követjek, mind a' Hollandiai katonák e' ö ü öjével, mind a' külső ministerekkel hol' szas conferentziát tartott, mi lett légvén együtt beszélgetéseknek a' tárgya, bizonytalan. — Egy Hollandiai levél azt beszéli, hogy a' Frantzia és Hollandiai respubliák fegyver szünést csináltak egymág közt, és azt ki is hirdették. Továbbá, azt is erőssítik, hogy a' Hollandiai respublika két ambassadeurt, az az, első rangú köveket küldött volna Patisba. De mivel ezen va tozasról semmit sem emlékeznek sem a' *Higai*, sem más hiteles levelek; ennek felette a' Frantzia és Hollandiai seregek közt való ellenségeskedés még most is tart, hitelt nem adhatunk azon fegyver szünést hirdető magános levélnek. Egygy későbbi Hollandiai levélből azt olvassuk, hogy a' kemény telnek nagyon örvendnek a' Frantziák, és azzal dicskednek, hogy a' mit a' Hollandiai nevezetesebb városoknak és erősségeknök környékeire ki borsáttatott árvizek miatt a' múlt nyáron és ofszel végbe nem vihettek, már most könnyű szerral elérhetik. Hallatik, hogy igen sok deszkát készítenek, és gyűjtenek özve, a' mellyeket agyúknak veszedelem nélkül lejndő tovább vitelekre, a' jégre fognak rakni. E' mellett olyatén patkókat csináltakott *Pichegrü* Generál a' Frantzia gyalogság számára, mellyekkel a' leg sikamlóbb jégen is bátran, és minden tántorodás nélkül áthatnak és mehetnek.

Nagy Britannia.

A' *Yorki* hertzeg *Dec.* 9-ikén érkezett, 20 napig tartott tengeri utazás után *Londonba*, hólou rövides ebéd évén, egyenessen *Windsorba* ment az édes atyanak a' királynak, és a' királyi familiának tisz. életére. A' következett napon ismét vissza tert *Londonba*, és holzfzas conferentziát tartott a' kabinet ministerekkel, és enynéhány fő rangú hadi tisztekkel. A' *Londoni* levelek még most is azt erőssítik, hogy *Nagy Britannia* a' jövő nyáron is folytatni fogja a' *Frantziák* ellen a' hadakozást, és hogy hadi seregeinek öregbítésére 2000 *Brúnsvigiai* katonát fog zsódba felvenni. — Minap azt beszélték a' *Londoni* tudósításon, hogy a' *Yerzeyi és Guerseyi* szigetekben lévo *Angus* truppok a' *Frantzia* Országba való ki szállásra vonanak rendeltetve; de úgy láttzik, hogy vagy igaz nem volt ez a' hír, vagy azon fel tételéről le tett már a' ministerium, másként ott maradt volna a' *Dec.* 6 ik napján a' *Plymouhy* kikötő helybe ment három gyalog regement. — *Faget* úr, a' *Hollandiai* statusoknak *Londonba* kü detett követje, *Dec.* 4 ikén ismét konferentziát tartott heztzeg *Portland* kabinet miniszterrel, bizonyossan még sem tudatik miben foglalatostkodjanak. Közönségessen azt beszéllik, hogy oly fel tétellel kötelezi magát a' *Hollandiai* respublika a' hadakozásnak folytatására, hogyha mind pénzt, mind segítő sereget elegendőt adánd *Nagy Britannia*. Néhány *Londoni* kaffé házakban azt beszélgetik a' vendégek, hogy a' *Britanniai* seregeknek *Generalissimussá* vá fog a' *Yorki* hertzeg tétetetni. Azt is sugdossák egymás fülebe, hogy *Normádiában* és *Kis-Britanniában*, titkon verbuálnak az *Anglusok* számára. Az *Angliai* Admirálitás, az az, a' tengeri dolgokra ügyelő collegium most leg inkább abban foglalatostkodik, hogy elegendő bátorságot szerezhessen a' *Britanniai* kereskedő hajóknak, a' mellyek közül igen sokat el fogtak a' *Frantzia* rabló hajók.

A' Britanniai statusnak számára 18 millió, egy idegen fejedelemnek pedig 6 millió font sterlinget negocéróz, az az, veszen költson fel *Pith* minister.

A' *Wallisi* hertzeg mátkájának, a' *Brunsvigiai* hertzeg asznonynak *Londonba* lejendő vitézésére, egy kis flottátska készitetett, a' melly egy 50 ágyús hajóból, két vadász hajóból, négy fregattából és enynéhány schalupból áll. — A' hertzeg *Alfszony*, az *Albis* folyvizében fog hajóra ülni, minden más tengeri utak el lévén a' *Frantziák* által záratattva. Kisérői között leszen *Doctor Blane* is, az *Angliai* flottának protomedicusa.

Frantzia Ország.

A' *Jakobinusi* gonfz társaság hasonló a' mérges kigyóhoz, mellynek bator a' farka és dereka meg sértessék és el vagattassék is fejétől, még is mind addig meg nem szün benne az élet és elevenség, valameddig a' feje öszve nem töretik. Így ámbár a' nép előtt való kedvességeket és tekinteteket el vesztették légyen is a' *Jakobinusok*, bator már most hasonlók legyenek a' szekerben lévő ötödik kerékhez, még is mindazáltal meg nem szünnek farkaikat tsavargatni, és a' hol módot kaphatnak, mérgeket másokba önteni. Minthogy már most minden jó érzékenységgel bíró, és betsülletének örülő *Frantzia* kerüli a' velek való társalkodást, irtószik még tsak a' nevezeteknek hallásától is, tehát a' népnek seprejét, holmi alávaló és korhely embereket és mester legényeket ingerlenek a' *Convent* ellen, az illyen szörü emberek pedig leg gonoszabbak szoktak lenni. — *Dec.* 12-ikén igen siető, és fontos dolgok véget öszve hivattatván a' *Commiték*, *Legendre* a' *Convent*nek mostani előülője eleikbe táalta öszve gyűjtéseknek okát. Mintegy 6000 mester legények akarnak, *úgymond*, a' *Convent* gátorja eleibe jönni, hanem meg előzte őket a' közönséges bátorságra

ügyelő Commissió, és három tagokat küldven maga kebeléből hozzájok, arra vette őket, hogy deputatió által terjesszék kívánságokat, és szükségeket a' Convent eleibe, különben nem reményli, hogy gonosz fel tételből akarnának a' nemzet képviselői előtt meg jelenni, melly tselekedetét *Legendrenek* helybe hagyta, és meg ditsirte a' Convent.

Ezek a' zenebonáskodó emberek töbnire mindnyajan fegyvermivesek vóltanak, kiknek értésére esvén, hogy szolgálattyobkól el fognának botsattatni, keményen zúgolódtak, és ha szépen nem bánt vólna velek a' Convent, nem kis lármát indítottak vólna, kiváltképen a' jelenvaló időben, a' midőn sem idegen országokra vándorlani menni, sem munkát találni nem lehet. — A' Convent eleibe ment küldötjeiknek azt válaszolta az előlő, hogy árendába fogna ennekutánna a' fegyver készítés adattatni, a' ki tehát közülök napi bérért dolgozni nem akar, mennyen batalionnyához, léfzen ottan mint katonának kenyere. — Köteles ugyan a' haza maga fiainak kenyeret adni, de nem köteles érettek a' hazának jövedelmét és kintsét el tékozolni — eddig 15 livrában került egy bajonette, most pedig égyéért tsak 5 livrát kívánnak az árendások.

Dec. 16 ikán tartatott ülésben arról tudosította a' köz Jóra ügyelő Commissió a' Conventet, hogy nem szükség több ifjúságot táborba küldeni, hogy a' nyavalyaikból ki gyógyúltak, és azok a' kik még a' többiektől hatra maradtak, az ármádiákhoz fognának menni.

Dec. 10 ikén mondatott ki a' Nantesi kegyetlen gyilkos, *Carriere* ellen a' halálos sententzia, és meg azon nap, dél után 4 órakor, két gonosz társaival, u. m. *Grandmaison* és *Pinard* gyilkosokkal együtt, a' guillotine vasa el metzette életeknek fonalát. Utolsó szavai is azok vóltak, hogy ő ártatlanul hal meg, és hogy egész életében a'

Fr. respublika bődögságát kereste, és munkálódta.

Valamint több illetén alkalmatossággal, úgy *Carriere* guilotiniroztatásának szemlelésére is nagy sokaság gyűlött öszve, 's fejének testétől lett el választatása után ekként kiáltott: *Éllyen a' republika! éllyen a' Convent!* — *Carriere*vel együtt még 26 an győzetteitek meg a' Nantesi revolutionalis széknek tagjai közül, arról, hogy ők sok ártatlan embert végeztetnenek légyen ki e' világból, és hogy sok tolvajságot, és erőszakos-ságot gyakorlattanak legyen; de mivel ki nem sult ellenek, hogy ők contrerevolutionális feltételből miveltek volna azt, szabadon bocsátattak a' Párisi revolutionale forum által. E' miatt felettebb nagy zúgás, morgás, és béketelenség támadt Párisban, és magában a' Conventben is: hát úgy mondanak, szabadon kell e' azért a' gyilkosokat, és tolvajokat bocsátani, hogy ők azt nem contrerevolutionalis szándékból miveltek? melyhez képest mindjárt következő végzéseket hozott a' N. Gyűlés: 1) hogy azon szabadon bocsátatott 26 ember leg ottan fogattasson meg — 2) hogy a' törvénytévő, és polgari jó rendre vigyázó comiték harmad nap alatt tudosítsák a' Conventet azon illetételről — 3) hogy a' revolutionale forumnak mostani tagjai helyett mások választassanak — 4) hogy a' *Roberspiere* tyrannismusa alatt volt közöséges vadoló, az az, revolutionalis fiscalis *Thionvilli Fouquier* pérének folytatása az alatt szakadjon félbe.

Sokan olly vélekedésben valának Párisban, hogy azok a' nemzeti kép viselők, a' kik *Roberspiere* uralkodása alatt meg fogattattak, de már most ártatlanoknak lenni találtatvan, előbbi szabadtságokba helyheztettek, a' Conventbe újokban bé fognak vétettetni; de épen másként történt a' dolog. — *Dovay Merlin* következő decretumot terjesztett a' Convent eleibe a' köz jóra, bátorságra, és törvény hozásra ügyelő commis-

sióknak képében. Azok közül, a' kik ellen vándoló dekretom hozattatott, és a' kiket akarkinek is szabad lett volna meg ölni, égyetlen egy se vétetődjön fel a' Conventbe, mindazáltal szabadúllyanak fel a' törvénybe való idezésnek terhe a'ól. — Ezt a' decretumot is helybe hogya a' Convent, minekutánna az e' miatt támadott kiáltás és egymassal való vetelkedés meg szünt volna. *Saladin, Legendre és Thallien* így okoskodtak: Hogya haza áru óknak lenni találtattak, guiljotiniroztassanak meg; hogya pedig ártatlanok, kötellességünkben áll őket közinkbe bé venni s. a' t. Ezen alkalmatossággal *Payn Tamás* is, a' ki az emberiség jussairól írott munkája által, magát egész Európa előtt esmértesse tette, ki botsattatott a' fogságból.

Lengyel Ország.

Inter duos litigantes tertius gaudet heres, a' két peres fél közt a' harmadiké szokott a' nyereség lenni. Ezen deák példabeszédnek igasságát, két időnkben esett történet bizonyította, egyik *Krimidának*, a' másik *Kurlandiának* állapotja — mind a' kettőben kié vóit a' nyereség? az Orosz birodalomé. A' Krimiai *Khán*, az az fejedelem ennekelötte a' Török birodalom vasalusa vólt, és mindenkor, a' midőn a' szükség kívánta, tartozott számos hadi sereggel a' fényes portát segíteni. — A' *Gingis-Kán* törzsökéből Izáimazott *Krimiai Khánok*, egyfzersmind Kalifái, az az, fő papjai vóitanak azon tartománybeli mahometanus lakosóknak, és a' vallast néző dolgokban telylyességgel semmit nem függöttek a' Török Császároktól. — A' Konstantzinápolyi *Mufti* az az, fő pap, *Krimidra* is ki akarván hatalmát terjesztetni, 1771-ik esztendőben a' *Davánt*, az az a' Török ministriumot fel ingerlette az akkori *Khán Sahik Guerray* ellen, és ki akarta ötet méltóságából küzbőlöni. E' miatt hasonlós támadván a' nevezett

Krimiai Khán, a' Musti, a' Diván és Török Császár közt, ezeknek meg bosszulására, a' maz egelz Krimiával együtt az Orosz Császárne általma alá adta önnön magát, melly miatt a' Török és Orosz Birodalom közt véres hadakozás támadván, nemcsak semmit nem nyertek a' fel peresek, u. m. a' musti, a' diván, és a' fenyes porta, hanem ennekfelette 1778 ban minden Krimiahoz való jussaikat is el vesztették.

Hasonló módon történt a' dolog a' jeienvaló időben *Kurlandiával*. Ez a' hertzezség ennekelőtte *Litlandiával* együtt, a' Teutonicus, az az, Német vitézi rendhez tartozott, de mivel szüntelen való nyughatatlanság és szorongatások közt vólt a' vad és zsákmányozásra járt Russusok miatt, a' nevezett vitézi rendnek nagy mestere *Kettler Gothárd*, *Liflándiát*, Lengyel Országn k általma adta magát pedig 1561-ik esztendőben, *Zsigmond August* Lengyel király általma alá vetvén, *Kurlandiának* és *Semgalliónak* világi fejedelmévétette, 's azóltatól fogva, minden ő utánna következett *Kurlandia* hertzegek a' Lengyel respublikának védelmezése alatt vóltanak, és hol több hol kevesebb szerentsével éitének.

A' múlt esztendei Lengyel insurrectionának alkalmatosságával *Kurlandiának* lakosai is sokféle vizontagságokkal küzködván, és gyakorta nyomorgattatván a' zabolátlan insurgensek által, a' kik vele képen nem úgy bántak, mint szomszéd barátyaikkal, hanem mint leg nagyobb elienségeikkel, *Kosciuskónak* fogságba lett esése után, szemeiket fel nyitották, 's illyeténképen okoskodtanak: „Vége van Lengyel Ország előbbi teketetésnek, vége ditsösségének, vége erejének és hatalmának, mi már most sem elegendő védelmet, sem tsendes lakást, sem semmi polgári boldogságot tölle nem reménylhetünk — határosok vagyunk Muszka Országgal, 's úgy szólván, most is inkább ettől, mint amattól függünk, inkább en-

nek mint amannak kell engedelmeskednünk, és ha józanon gondolkozunk több, szerentsét is várhatunk ettől mint amattól. — Nosza tehát mondjunk fel a' Lengyel védelemnek, 's vessük magunkat nem kényszerítésből, hanem míg még ideje vagon, önként az Orosz Birodalom sokat jelentő őrjalma, és mindenfelől győzödelmeskedő hatalma alá, ettől várhatjuk polgári boldogságunkat, ettől honnyai szerentséket.

Illyenformán okoskodván a' Kurlandiá ne-
mes és polgári rendek, ki nyilathoztatták gondol-
latjaikat a' hertzegnek, és eleibe terjesztvén, hogy
a' Warsoviai új constitutió által az ő régi consti-
tutiójok is fel forgattatott, és az utolsó insurrectió
alatt nemhogy védelmeztek, sőt pusztították és
haborgatták legyen őket a' Lengyelek, követke-
zendő pontoknak tellyesítésére kérték ötet: 1. hogy
a' Lengyel Országai protectióról, az az, védelemről,
attól való fuggésról, és minden velek való egy-
gyességről le mondhassanak, és ezen tselekedete-
ket annak okaival egyetemben e' világ eleibe tér-
jészthessék. — 2. Követeket küldhessenek Peters-
burgba, és örökössen az Orosz Császárné védel-
mezése alá adhassák magokat, 's kérjek meg ő
Császári Felségét—a. hogy a' mostan uralkodó her-
tzeget, familiájával és maradékaival együtt, nem
külömben a' nemességet és minden lakosokat hagy-
gya meg előbbi közönséges és magános jussaik-
ban, szabadságokban, privilegiumaikban, törvé-
nyeikben, szokásaikban, és mind belső, mind
külső ellenségeiktől védelmezze őket. — b. Fize-
tesse meg nekik a' Lengyelek által, az utolsó in-
surrectio alatt okoztatott károkat, és adattassa
velek vissza, a' régibb időkben töllök erőszako-
san el vett földjeiket. — c. Engedje meg ő Fel-
sége, hogy a' magános és közönséges pereknek
utolsó meg határoztatásokra egy olly fő törvény-
széket allithassanak fel, a' melly a' Kurlándiai
törvények és szokások szerént, minden az arra
vitetendő pereket meg vizsgálhassa, 's el végez-

hesse. — d. Ez a' törvény szék egy előülőből és 6 tanácsos férfiákból álljon; az előü öt maga ö Császári Felsége válassza a' Kurandiai fő és tethős nemesek között, a' Tabia birakat, avagy Tanácsosakat pedig azok közül válassza ki, a' kiket a' hertzeg és a' nemesség candidálni fognak. A' hertzeg hatot, a' nemesség is hatot candidálhasson, és mind ezek, mind amazok közül hármat hármat nevezzen ki ö Felség-s. a' t. *Finis Poloniae!* vége vagyis Lengyel Országnek! E' vala első szava Kosciuskónak, minekutánna az Oroszok által el fogatott volna.

Béts.

Ezen Cs. K. lakó városban, és az ehhez tartozó külső városokban, az el múlt 1794 ik esztendőben, 15051 ember bujdosott ki e' világból, a' kik közt 3561 férfiak, 2651 asszonyok, 4549 férfi és 4290 leány gyermekek vótanak. Ezek közül 1643 száraz nyavalyában; 150 himlőben; 1590 üdő rothadásban; 1018 gyúladó hidegben; 527 rothasztó hidegben; 526 guta ütésben; 309 epe sáros hidegben; 24 szerentsetlen történetekből, 3 pedig a' vízbe való esés által végzette el életet.

D. D. S.